

POSTANOWIENIE

7 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 7 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku E.S., B.S., K.O., M.W. i J.W.
z udziałem P.L., E.S.1, J.S., P.G., J.G., T.W., J.W.1, D.W., M.W.1 i R.M.
o ustanowienie służebności drogi koniecznej,
na skutek skargi kasacyjnej P.L., E.S.1 i J.S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Płocku
z 9 grudnia 2021 r., IV Ca 415/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. stwierdza, że wnioskodawcy i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swym udziałem w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Płocku oddalił apelację uczestników P.L., E.S.1 i J.S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 8 lutego 2021 r., uwzględniającego wniosek o ustanowienie na rzecz właścicieli oznaczonych nieruchomości służebności drogi koniecznej na nieruchomości stanowiącej współwłasność apelujących uczestników.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, uczestnicy P.L., E.S.1 i J.S. wskazali przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl.; z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.). Uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, kwalifikujących przyjęcie skargi do rozpoznania, Sąd Najwyższy nie może doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw, niezależnie od tego, że chodzi w tym wypadku o zupełnie odmienne metody argumentowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, niepubl., z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06; nie publ. i z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11, niepubl.).

Skarżący nie spełnili wskazanych wymagań, gdyż wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia uzasadnienia adekwatnego do powołanych we wniosku przyczyn.

Liczenie sformułowane przez skarżących zagadnienia prawne nie czynią zadość wskazanym wymaganiom już dlatego, że ograniczyły się jedynie do wyrażenia wątpliwości w pytaniach bez odpowiedniej argumentacji jurystycznej. W celu zaś spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, niepubl.). Skarżący nie przedstawili w uzasadnieniu wniosku pogłębionych rozważań prawnych o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym, wskazujących na poważne i istotne kontrowersje oraz rozbieżne oceny prawne wymagające zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Wątpliwości skarżących ujęte w sformułowanych pytaniach nie wskazują również, aby stanowiły one istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Stanowią bowiem kazuistycznie ujęte pytania o właściwy sposób rozstrzygnięcia sprawy, a nie wątpliwości prawne, których rozstrzygnięcie

mogłoby mieć uniwersalny charakter, a odpowiedź na nie przez Sąd Najwyższy realizowałaby interes publiczny, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa przez sądy powszechne.

Adekwatnego uzasadnienia pozbawiony jest również wniosek oparty na drugiej z powołanych przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, tj. przyczynie ujętej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Argumentację w tym zakresie skarżący ograniczyli jedynie do stwierdzenia, że zachodzi potrzeba wykładni przepisów postępowania budzących poważne wątpliwości, a mianowicie art. 145 § 1, § 2 i § 3 k.c. oraz art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. Tymczasem spełnienie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga nie tylko wyraźnego wskazania przepisów, do których jej wystąpienie jest odnoszone przez skarżącego, ale również przedstawienia argumentacji wykazującej, że wywołują one rzeczywiste i poważne wątpliwości interpretacyjne i dotychczas nie doczekały się wykładni w orzecznictwie sądów, bądź przytoczenia orzeczeń wskazujących na występujące na tle tych przepisów rozbieżności. Skarżący nie wyjaśnili, jakie wątpliwości interpretacyjne wiążą się z wykładnią wskazanych przez nich przepisów, co uzasadnia wniosek, że również ta przyczyna nie została przez skarżących wykazana. Na marginesie warto zauważyć, że wskazane przez skarżących przepisy doczekały się licznych wypowiedzi judykatury. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano, że „odpowiedniość” dostępu do drogi publicznej jest pojęciem relatywnym i ocennym, w związku z czym decydujące znaczenie w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej mają okoliczności faktyczne konkretnej sprawy, z uwzględnieniem konieczności należytego wyważenia interesów wnioskodawcy (właściciela nieruchomości mającej stać się władnącą) i właścicieli nieruchomości, które mają być obciążone służebnością, zaś nieostrość tego pojęcia pozostawia sądowi znaczną swobodę w kształtowaniu treści służebności oraz możliwość dostosowania decyzji do konkretnych czynników stanu faktycznego. Sama okoliczność wydawania odmiennych rozstrzygnięć uwzględniających liczne stany faktyczne ustalone w konkretnych sprawach nie jest równoznaczna z istnieniem rozbieżności, uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Pod tym pojęciem bowiem rozumieć należy istnienie różnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub

pod istotnymi względami podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych. Sama zaś wielokierunkowość stosowania prawa oraz różnorodność orzecznictwa nie stanowią przyczyny kasacyjnej przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29).

Skarżący nie wykazali również nieprawidłowości zaskarżonego wyroku świadczących o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. We wniosku, w części w jakiej dotyczył tej przyczyny, wskazali najpierw, że fakt oczywistego uzasadnienia złożonej skargi kasacyjnej potwierdza sporządzona przez mgr inż. Ł.S. (nr uprawnień [...]) analiza przejezdności i dojazdu pojazdu osobowego do dz. ew. nr [...] po dz. ew. [...] oraz że wydany wyrok przez Sąd drugiej instancji wygenerował istotne zagrożenia w bezpieczeństwie ruchu drogowego podnoszone w apelacji uczestników postępowania, a których Sąd drugiej instancji nie wziął pod uwagę, czego konsekwencją będą notoryczne „zderzenia” czołowe pojazdów, na dowód czego powołali wskazaną wyżej analizę. Jednakże związanie Sądu Najwyższego podstawą faktyczną przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) oznacza, że Sąd Najwyższy nie prowadzi dowodów, ani nie dokonuje ustaleń faktycznych. Zakaz prowadzenia przez Sąd Najwyższy dowodów i czynienia ustaleń nie stoi na przeszkodzie jedynie prowadzeniu dowodów, mających na celu weryfikację zarzutu nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji, branej pod rozwagę przez Sąd Najwyższy z urzędu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., V CSK 28/19, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 14 października 1997 r., I PKN 299/97, OSNP 1998, nr 18, poz. 536.). Specyfika postępowania kasacyjnego i zakazy ustanowione w art. 398¹³ § 2 oraz art. 398³ § 3 k.p.c. wyłączają zastosowanie, na mocy art. 398²¹ k.p.c., w tym postępowaniu przepisu art. 381 k.p.c. W konsekwencji wnioskowany przez skarżącego dowód z „Analizy przejezdności i dojazdu osobowego do dz. ew. nr [...] po dz. ew. nr [...] mgr inż. Ł.S. (nr uprawnień [...])” pochodzącej z lutego 2022 r. nie mógłby zostać przeprowadzony w postępowaniu kasacyjnym w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a jego treść nie może w konsekwencji

przemawiać za oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej. Powołanie tego dowodu przez skarżących jest, stosownie do regulacji art. 398¹³ § 2 k.p.c., niedopuszczalne.

W uzasadnieniu rozważanej przyczyny skarżący zarzucili również nieprawidłowe przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że kwestia odpowiedniości dostępu nieruchomości do drogi publicznej została już dostatecznie wyjaśniona samodzielnie przez biegłego z zakresu geodezji. Twierdzenie powyższe zdaje się odwoływać do postawionych w skardze zarzutów naruszenia art. 278 oraz 286 k.p.c. Naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. skarżący upatrują w jego błędnym zastosowaniu, przejawiającym się w dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego z zakresu geodezji na okoliczności wymagające przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu ruchu drogowego. Jednakże dowód z opinii biegłego z zakresu geodezji został przeprowadzony przez Sąd pierwszej instancji, a nie Sąd Okręgowy, w uwzględnieniu m.in. wniosku skarżących. Z kolei naruszenia art. 286 k.p.c. skarżący upatrują w oddaleniu przez Sąd drugiej instancji wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii z zakresu ruchu drogowego i inżynierii ruchu drogowego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że przedmiotem zaskarżenia skargą kasacyjną jest orzeczenie sądu drugiej instancji, wobec czego zarzuty procesowe muszą dotyczyć uchybień procesowych tego sądu. Możliwość powoływania w ramach tych zarzutów naruszeń przepisów postępowania przed sądem pierwszej instancji uwarunkowana jest ich powiązaniem ze wskazaniem naruszenia odpowiedniego przepisu postępowania odwoławczego (np. art. 378 § 1 lub art. 382 k.p.c.) i poprzedzeniem zarzutami naruszenia tych przepisów postępowania przed sądem pierwszej instancji w apelacji. Wyjątek stanowi sytuacja, w której przepis postępowania przed sądem pierwszej instancji miałby być odpowiednio stosowany w drugiej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.), ponieważ wówczas chodziłoby o naruszenie przepisu postępowania, który przy załatwianiu sprawy był stosowany (także) przez sąd drugiej instancji (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CSK 43/06, niepubl. i z 11 lutego 2016 r., V CSK 344/15, OSNC-ZD 2017, nr 1, poz. 12). Zarówno w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 278 k.p.c., jak również art. 286 k.p.c., skarżący nie spełnili powyższych wymagań, co wyklucza traktowanie postawionych zarzutów jako oczywiście uzasadnionych.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., postanowił jak w sentencji.

(K.L.)

[ał]

